

PELS RIJCKEN

Per fax: +31 88 361 0669

Rechtbank Den Haag
Team Kort Geding
t.a.v. van de voorzieningenrechter
mr. H.J. Vetter
Prins Clauslaan 60
2595 AJ DEN HAAG

onze ref. JB/IE/11013973
uw ref. C09/593800 KG ZA 20/493
inzake Staat / Engel e.a. (Stichting
Viruswaarheid.nl) - kort geding
zitting 25 juni om 11:00 uur

mr. J. Bootsma
advocaat · partner
t +31 70 515 3838
f +31 70 515 3314
jannetje.bootsma@pelsrijcken.nl

22 juni 2020

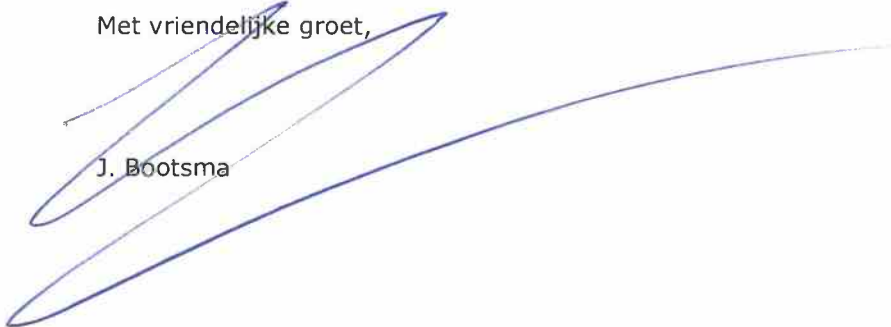
Geachte heer Vetter,

De Staat der Nederlanden heeft mij verzocht om in bovenstaand kort geding als zijn advocaat op te treden. Namens de Staat zend ik u hierbij in dit kort geding, dat ter zitting wordt behandeld op **donderdag 25 juni 2020 om 11.00 uur**, een conclusie van antwoord. Ter zitting zal ik namens de Staat nader verweer voeren.

Een kopie van deze brief en de conclusie van antwoord zend ik per e-mail aan de advocaat van de eisers, mr. G.C.L. van de Corput.

Met vriendelijke groet,

J. Bootsma

Voorzieningenrechter Rechtbank Den Haag

Zitting van 25 juni 2020, om 11.00 uur

Zaaknummer/rolnummer C/09/593800 KG ZA 20-493

Conclusie van antwoord

inzake

Staat der Nederlanden (Ministerie van Volksgezondheid en Sport en Ministerie van Justitie en Veiligheid),

zetelend te Den Haag,

gedaagde,

advocaat: mr. J. Bootsma

tegen

1. Willem Engel,

wonend te Rotterdam,

2. stichting Stichting Viruswaarheid.nl,

gevestigd te Rotterdam,

3. Jeroen Sebastiaan Pols,

wonend te Vogelenzang,

eisers,

advocaat: mr. G.C.L. van de Corput

1 Feiten en achtergronden

- 1.1 In december 2019 stak in de regio Wuhan in China een nieuw coronavirus de kop op, ook wel SARS-Cov-2 genoemd (hierna: het coronavirus). Het virus kan de ziekte COVID-19 veroorzaken. In Nederland werd op 27 februari 2020 de eerste patiënt met het virus vastgesteld. In andere landen, binnen en buiten Europa, dook het virus al eerder op.¹ Op 30 januari 2020 heeft de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) de uitbraak tot Public Health Emergency of International Concern uitgeroepen. Op 11 maart 2020 verklaarde de WHO de uitbraak van het virus tot pandemie. De WHO heeft de lidstaten van de Europese regio opgeroepen alles te doen wat nodig is in hun nationale context om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Dat wil zeggen dat volgens de WHO ieder land goed moet kijken naar de eigen situatie en in overleg met experts bepaalt welke maatregelen moeten worden genomen.²
- 1.2 In de loop van de tijd heeft de Staat verschillende elkaar aanvullende maatregelen getroffen in het kader van de bestrijding van het coronavirus. Het beleid van de Rijksoverheid en de betreffende maatregelen zijn steeds gebaseerd op adviezen van een grote groep deskundigen. De elkaar snel opvolgende ontwikkelingen en nieuw verworven inzichten over het virus worden onverwijld in de adviezen betrokken en daardoor tevens in het beleid en de maatregelen van de Staat. Door de opzet en werking van de bestuurlijke structuur rond de bestrijding van uitbraken van infectieziekten is gewaarborgd dat binnen Nederland onmiddellijk en effectief de maatregelen kunnen worden getroffen die door deskundigen noodzakelijk worden geacht om een gezondheidscrisis als de onderhavige het hoofd te bieden. De genomen maatregelen worden op basis van de actuele ontwikkelingen voortdurend geëvalueerd. De situatie heeft zich inmiddels dusdanig ontwikkeld dat de eerste (beperkte) versoepelingen zijn aangekondigd en doorgevoerd. Ook daarvoor is dezelfde structuur gehanteerd.

De hiervoor bedoelde bestuurlijke structuur ziet er als volgt uit.

Bestuurlijke structuur

- 1.3 De bestrijding van infectieziekten valt binnen het werkterrein van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). De minister van VWS (tot 19 maart 2020: de minister voor Medische Zorg en Sport) wordt ten behoeve van de besluitvorming in het kader van het coronavirus, geadviseerd door vertegenwoordigers van het lokaal, sectoraal en nationaal bestuur in het Bestuurlijk Afstemmingsoverleg (BAO) en ontvangt medisch-epidemiologisch advies van deskundigen in het Outbreak Management Team (OMT).

¹ <https://www.rivm.nl/coronavirus/covid-19>.

² Kamerbrief van de Minister van VWS van 20 maart 2020 inzake COVID 19: Update stand van zaken, met kenmerk: 1665223 203449 PG.

Het BAO en het OMT

- 1.4 Bij de aanpak van bovenregionale uitbraken van infectieziektes coördineert het RIVM operationeel de bestrijding. Bij een uitbraak van een zeldzame ziekte in het buitenland, waarvan het gevaar bestaat dat mensen deze naar Nederland overbrengen is het de taak van het Centrum Infectieziektebestrijding van het RIVM (CIb) om Nederland ten aanzien van het medisch-epidemiologische beleid zo goed mogelijk voor te bereiden. De directeur van het CIb kan in dergelijke gevallen het zogeheten Outbreak Management Team (OMT) bij elkaar roepen.
- 1.5 In het OMT zitten experts en vertegenwoordigers vanuit verschillende beroepsorganisaties die vanuit hun eigen expertisegebied adviseren. Zij leggen vanuit verschillende invalshoeken de basis voor een adequate risicoanalyse van en advisering over de bestrijding van infectieziekten.
- 1.6 Een advies van het OMT wordt vervolgens door het CIb ingebracht in het Bestuurlijk afstemmingsoverleg infectieziektebestrijding (BAO). Het BAO is ingesteld met het Instellingsbesluit Bestuurlijk afstemmingsoverleg infectieziektebestrijding.³

Het BAO bestaat uit de Directeur-Generaal Volksgezondheid van het ministerie van VWS (voorzitter), de directeur van het CIb, een vertegenwoordiger van de Directie Publieke Gezondheid van het ministerie van VWS (Secretaris), een vertegenwoordiger van de Inspectie gezondheidszorg en jeugd, een door de minister van VWS te benoemen vertegenwoordiger van de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR-burgemeesters), GGD-Nederland, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de bij het onderwerp van de vergadering betrokken lokale bestuurders en zij die op uitnodiging van de voorzitter van het BAO de vergadering verder kunnen bijwonen (bijvoorbeeld een vertegenwoordiger van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit).

- 1.7 Het BAO beoordeelt de door het OMT geadviseerde maatregelen op politiek-bestuurlijke haalbaarheid en wenselijkheid en adviseert de minister.

Interdepartementaal

- 1.8 Voor de aanpak van het coronavirus is de nationale crisisstructuur ingezet volgens het Instellingsbesluit Ministeriële Commissie Crisisbeheersing 2016 (Stcrt. 2016, nr. 48258; hierna: Instellingsbesluit MCCb) en het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming.⁴

³ Besluit van de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van 29 november 2004, nr. PG/ZP 2.528.045, tot instelling van een bestuurlijk afstemmingsoverleg infectieziektebestrijding.

⁴ Stcrt. 2016, nr. 48258 en <https://www.nctv.nl/documenten/publicaties/2016/09/13/nationaal-handboek-crisisbesluitvorming>.

- 1.9 De MCCb wordt voorgezeten door de Minister-President, de Minister van Algemene Zaken. De MCCb besluit over het geheel van maatregelen en voorzieningen met het oog op een samenhangende aanpak ter voorkoming van verdere verspreiding van het coronavirus en met het oog op het beheersen van de maatschappelijke impact hiervan.
- 1.10 Het MCCb wordt op ambtelijk niveau geadviseerd door de Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing (ICCb), waarin Directeuren-generaal plaatshebben.⁵ Op uitnodiging van de voorzitter, kunnen deskundigen de vergaderingen bijwonen.⁶ De Minister van Justitie en Veiligheid heeft aan de voorzitters van de veiligheidsregio's gevraagd om één of twee gemandateerde vertegenwoordigers namens de 25 veiligheidsregio's aan te wijzen die kunnen aansluiten bij deze commissies.⁷
- 1.11 Inmiddels is besloten om de interdepartementale acute crisisstructuur los te laten en te overleggen via de ministeriële commissie COVID-19.

Aanwijzingen minister en lokale actie via noodverordeningen

- 1.12 Aangezien het coronavirus is aangemerkt als een A-ziekte,⁸ heeft de minister van VWS de leiding over de bestrijding en kan de minister op grond van de Wet publieke gezondheid (Wpg) de voorzitters van de veiligheidsregio's opdragen om bepaalde maatregelen te nemen.⁹ De minister geeft de opdrachten door middel van aanwijzingen aan de voorzitters van de veiligheidsregio's.
- 1.13 Vanwege de actuele crisissituatie zijn de voorzitters van de veiligheidsregio's (en niet meer de burgemeesters) ingevolge de Wet veiligheidsregio's (Wvr) bij uitsluiting bevoegd om, in het kader van de aanpak van het coronavirus, de openbare orde bevoegdheden van de burgemeester uit te oefenen.¹⁰ De voorzitters van de veiligheidsregio's hebben daar in alle gevallen gebruik van gemaakt en ter uitvoering van de door de Minister gegeven opdrachten noodverordeningen vastgesteld.¹¹
- 1.14 De hierboven beschreven bestuurlijke structuur is schematisch weergegeven in de bijlage bij de kamerbrief van 13 maart 2020.¹²

⁵ Artikel 5 Instellingsbesluit MCCb.

⁶ Artikel 3 lid 6 Instellingsbesluit MCCb.

⁷ Kamerbrief van de Minister van J&V van 13 maart 2020 inzake Inzet nationale crisisstructuur COVID-19, met kenmerk: 2860322.

⁸ Zie Regeling 2019-nCoV 28 januari 2020 (Stb. 2020, 6800), Kamerbrief van de Minister voor Medische Zorg en Sport van 24 januari 2020 inzake: Vervolg uitbraak van een nieuw coronavirus in Wuhan, met kenmerk 164779-201317-PG en Kamerbrief van de Minister voor Medische Zorg en Sport van 28 januari 2020 inzake: nieuwe coronavirus Wuhan, met kenmerk: 1643063-201442-PG.

⁹ Artikel 7 lid 1 Wpg en hoofdstuk V Wpg.

¹⁰ Artikel 39 lid 1 Wet veiligheidsregio's, artikel 172 t/m 177 Gemeentewet.

¹¹ Zie bijvoorbeeld Gemeentebblad 17 maart 2020, 73845, Besluit van de Besluit van de voorzitter van de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond houdende voorschriften ter voorkoming van verdere verspreiding van het coronavirus/COVID-19 (Noodverordening COVID-19 veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond).

¹² Zie bijlage bij Kamerbrief van de Minister van J&V van 13 maart 2020 inzake Inzet nationale crisisstructuur COVID-19, met kenmerk: 2860322.

Maatregelen ter bestrijding van het coronavirus

- 1.15 Vanaf eind januari is het Outbreak Management Team (OMT) nagenoeg wekelijks bijeengekomen.¹³ Het OMT overlegt nog steeds frequent.
- 1.16 Op 12 maart 2020 heeft het OMT, gelet op de ontwikkelingen, geadviseerd tot het nemen van vergaande maatregelen.¹⁴ Het OMT adviseerde onder meer evenementen met meer dan 100 deelnemers in heel Nederland af te lassen, dat ouderen en mensen met een verminderde afweer contact met personen met ziekteverschijnselen vermijden en om werktijden te spreiden. Als mogelijke vervolgbeleidsmaatregelen adviseerde het OMT onder meer om het vliegverkeer verder te beperken, het openbaar vervoer stil te leggen of te beperken en het sluiten van horecagelegenheden, fitness- en sportclubs.
- 1.17 Mede naar aanleiding van dit advies zijn vergaande maatregelen afgekondigd.¹⁵ Zo werd besloten tot het sluiten van alle horeca, sauna's, seksinrichtingen en coffeeshops, sport- en fitnessclubs en het sluiten van de scholen en kinderopvangcentra tot en met 6 april 2020. Ook werd besloten tot het afgelasten van evenementen van meer dan 100 bezoekers. Dat geldt ook voor publieke locaties, zoals musea, concertzalen, theaters en sportclubs en sportwedstrijden.¹⁶
- 1.18 Op 23 maart 2020 heeft de Staat – mede naar aanleiding van het advies van het OMT van 23 maart 2020 – opnieuw aanvullende maatregelen genomen. Zo werd besloten tot het verbieden van alle werkzaamheden door contactberoepen tot en met 6 april 2020 voor zover er geen 1,5 meter afstand tot de klant kan worden gehouden. Ook werd besloten om alle vergunningsplichtige en meldingsplichtige evenementen tot 1 juni 2020 te verbieden en om alle samenkomsten, met uitzondering van een aantal bijzondere samenkomsten, te verbieden.¹⁷

¹³ De OMT-adviezen en kamerbrieven zijn te raadplegen via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/documenten>.

¹⁴ Zie voor het advies van het OMT van 12 maart 2020, de bijlage bij de Kamerbrief van de Minister voor Medische Zorg en Sport van 12 maart 2020 inzake OMT advies 12 maart 2020, met kenmerk: 1662807-203182-BPZ.

¹⁵ Kamerbrief van de Minister voor Medische Zorg en Sport en de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media en de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 15 maart 2020 inzake COVID-19 nieuwe aanvullende maatregelen, met kenmerk: onbekend.

¹⁶ Er zijn nog meer maatregelen genomen. Zie voor een overzicht van alle genomen maatregelen tot 17 maart 2020, de volgende kamerstukken: Kamerbrief van de Minister voor Medische Zorg en Sport van 12 maart 2020 inzake COVID-19 Nieuwe maatregelen, met kenmerk: 1662780-203180-PG; Kamerbrief van de Minister voor Medische Zorg en Sport en de Minister van I&W van 13 maart 2020 inzake Beperking vliegverkeer vanuit risicolanden ter voorkoming van verspreiding coronavirus COVID-19, met kenmerk: IENW/BSK-2020/51467; Kamerbrief van de Minister voor Rechtsbescherming van 13 maart 2020 inzake Maatregelen aanpak coronavirus in justitiële inrichtingen, met kenmerk: 2860198; Kamerbrief van de Minister voor Medische Zorg en Sport en de Minister van I&W van 14 maart 2020 inzake Beperking vliegverkeer naar Bonaire, Sint-Eustatius en Saba ter voorkoming van verspreiding coronavirus, met kenmerk: IENW/BSK-2020/51736; Kamerbrief van de Minister voor Medische Zorg en Sport en de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media en de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 15 maart 2020 inzake COVID-19 nieuwe aanvullende maatregelen, met kenmerk: onbekend; Kamerbrief van de Minister van J&V en de Minister voor Rechtsbescherming en de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid van 15 maart 2020 inzake Vervolgmaatregelen aanpak coronavirus, met kenmerk: 2020/01 en Kamerbrief van de Staatssecretaris VWS van 16 maart 2020 inzake Stopzetten bevolkingsonderzoeken kanker in verband met Covid-19, met kenmerk: 1662946-203211-PG.

¹⁷ Kamerbrief van de Minister van VWS van 25 maart 2020 inzake COVID-19 - Update stand van zaken, met kenmerk: 1666694-203573-PG. Het OMT-advies van 23 maart 2020 is als bijlage bijgevoegd bij deze Kamerbrief.

- 1.19 Op 30 maart 2020 adviseerde het OMT de getroffen maatregelen te verlengen tot eind april/begin mei 2020.¹⁸

Het OMT gaf verder aan dat het eind april opnieuw de afweging wil maken over effectiviteit van maatregelen, en adviseren of deze termijn verlengd moet worden, of er aanvullende maatregelen nodig zijn, dan wel dat er maatregelen afgeschaald kunnen worden. Daarnaast gaf het OMT aan dat van belang is de komende periode ook een exitstrategie te gaan bepalen. Welke maatregelen worden in welke volgorde losgelaten, op een verantwoorde wijze?

- 1.20 Op 31 maart 2020 is vervolgens besloten alle coronamaatregelen die tot en met 6 april 2020 waren afgekondigd tot en met 28 april 2020 te verlengen. Ook is aangekondigd dat de scholen in ieder geval tot en met de meivakantie gesloten zouden blijven en dat vergunning- en meldingsplichtige evenementen in ieder geval tot 1 juni verboden blijven. Tot slot is aangekondigd dat een week voor 28 april 2020 een nieuw besluit zal worden genomen over de volgende periode.¹⁹
- 1.21 In het advies van 6 april 2020 heeft het OMT vastgesteld dat de genomen maatregelen vooralsnog effectief lijken te zijn, maar dat er op dat moment (met nog maar juist stabilisatie van ziekenhuisopnames en IC-opnames, en een IC-zorg welke op 200% draait) nog geen reden was voor het aanpassen van het maatregelenpakket.²⁰
- 1.22 Tijdens de persconferentie van 7 april 2020 hebben de minister-president en de minister van VWS aangekondigd dat er ook na 28 april 2020, niet zomaar “terug kan worden gegaan naar vroeger”, en dat de kans reëel is dat ook na 28 april 2020 geen maatregelen versoepeld kunnen worden.”²¹
- 1.23 Op 14 april 2020 heeft het OMT opnieuw advies uitgebracht. In dit advies constateert het OMT dat het huidige pakket aan maatregelen op basis van de modellen effectief lijkt. Met betrekking tot een transitiestrategie constateert het OMT dat het op dit moment nog niet mogelijk is om over versoepeling van maatregelen te adviseren omdat de belasting van de zorg nog groot is. Daarnaast ontbreekt er nog aanvullende informatie over de rol van kinderen in de verspreiding van COVID-19. Het OMT

¹⁸ Het OMT-advies van 30 maart 2020 is bijgevoegd bij de Kamerbrief van de minister van VWS van 31 maart 2020 inzake COVID-19 – Update stand van zaken, met kenmerk 1669554-203825-PG.

¹⁹ Kamerbrief van de minister van VWS van 31 maart 2020 inzake COVID-19 - Update stand van zaken, met kenmerk 1669554-203825-PG en persconferentie 31 maart 2020. De volledige tekst daarvan is te raadplegen via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/documenten/mediateksten/2020/03/31/persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-over-verlenging-coronamaatregelen>.

²⁰ Het OMT-advies van 6 april 2020 is bijgevoegd bij de Kamerbrief van de minister van VWS van 7 april 2020 inzake COVID-19 Update stand van zaken, met kenmerk 1671618-203996-PG.

²¹ Persconferentie 7 april 2020, de letterlijke tekst is te raadplegen via: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2020/04/07/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-na-afliep-van-crisisberaad-kabinet>. Zie ook Kamerbrief van de minister van VWS van 7 april 2020 inzake COVID-19 Update stand van zaken, met kenmerk 1671618-203996-PG.

kondigde aan de volgende week te kunnen adviseren over een versoepeling van maatregelen.²²

Versoepeling van de maatregelen

- 1.24 Op 20 april 2020 heeft het OMT advies uitgebracht over de wijze waarop stapsgewijs maatregelen versoepelt zouden kunnen worden. Over deze transitiestrategie overweegt het OMT in algemene zin het volgende:

“1. Transitiestrategie

Sinds half maart 2020 zijn ingrijpende maatregelen genomen om de verspreiding van het coronavirus in Nederland tegen te gaan. De vraag is of, en zo ja in hoeverre, de samenstelling van het pakket aan maatregelen aangepast kan worden. De transitie vereist een afweging van de gevolgen op de cure, care en algemene volksgezondheid, de mate van verstoring van de maatschappij en de bewegingsvrijheid van de bevolking, en de economie. Binnen al deze domeinen, die in maatregelen gewogen en samengebracht moeten worden, buigt het OMT zich over de gevolgen van versoepeling van maatregelen voor de volksgezondheid.

(...)

Kortom, de komende tijd moet de balans gevonden worden tussen het beheersen van het virus enerzijds en het zomin mogelijk laten verstoren van de samenleving anderzijds. Het risico op te brede of te snelle verspreiding van het virus kan worden beperkt door vooraf – zo goed mogelijk – in te schatten wat het effect is van wijziging van het maatregelenpakket en vervolgens de effecten zo goed mogelijk te monitoren en bij te sturen.

Essentieel is dat de maatregelen breed draagvlak hebben en haalbaar blijken in de maatschappij en opgevolgd worden.”

- 1.25 Het OMT stelt zich ten doel vervolgadvisen te geven over de effecten van de maatregelen die tot op heden zijn genomen en over de effecten op de volksgezondheid van de eventuele versoepeling van sommige maatregelen.²³

De drie pijlers zoals benoemd door het kabinet zijn hierin richtinggevend:

- 1) een acceptabele belastbaarheid van de zorg; ziekenhuizen moeten goede zorg aan zowel COVID-19-patiënten als aan patiënten binnen de reguliere zorg kunnen leveren; de nu uitgestelde, planbare zorg moet op korte termijn weerkunnen worden opgestart;
- 2) het beschermen van kwetsbare mensen in de samenleving en
- 3) het zicht houden op en het inzicht hebben in de ontwikkeling van de verspreiding van het virus.²⁴

²² Het OMT-advies van 14 april 2020 is bijgevoegd bij de Kamerbrief van de minister van VWS van 15 april 2020 inzake COVID-19 Update stand van zaken, met kenmerk 1675769-204341-PG.

²³ Het OMT-advies van 20 april 2020 is bijgevoegd bij de Kamerbrief van de minister van VWS van 21 april 2020 inzake COVID-19: Update stand van zaken, met kenmerk 1677140-204449-PG.

²⁴ Persconferentie 15 april 2020, de letterlijke tekst is te raadplegen via: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2020/04/15/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-na-afliep-van-crisisberaad-kabinet>. Zie ook de Kamerbrief

- 1.26 In het advies geeft het OMT aan dat het van verschillende ministeries en sectoren een groot aantal vragen en voorstellen voor protocollen heeft ontvangen. Het OMT geeft aan dat het zich in dit advies buigt over de meest urgente vragen, en dat in de periode na 20 april 2020 de nadere uitwerking van de resterende vragen volgt.
- 1.27 Tijdens de persconferentie van 21 april 2020 werden – in lijn met het OMT-advies van 20 april 2020 – vervolgens de eerste versoepelingen aangekondigd. Basisscholen en kinderopvangcentra kunnen vanaf 11 mei 2020 weer geheel of gedeeltelijk open, en vanaf 28 april 2020 mogen kinderen tot en met 12 jaar weer in de buitenlucht in teamverband trainen. Ook jongeren tot en met 18 jaar mogen buiten georganiseerd sporten, maar wel op anderhalve meter afstand. Er mogen geen officiële wedstrijden worden georganiseerd. Daarnaast werd aangekondigd dat evenementen niet doorgaan tot 1 september 2020 en dat de overige getroffen maatregelen niet worden versoepeld.²⁵
- 1.28 Op 4 mei 2020 heeft het OMT opnieuw een advies uitgebracht waarin het specifiek ingaat op onder meer het opheffen van het verbod op contactberoepen en de verruiming van de publieke ruimte, onder meer door het toestaan van meer sport in de buitenlucht. Met betrekking tot de contactberoepen heeft het OMT een afwegingskader vastgesteld voor veilig werken. Het OMT schat in dat het risico op belasting van de zorg als gevolg van het opheffen van het verbod op contactberoepen, beheersbaar is, mits de maatregelen zoals opgenomen in het afwegingskader opgevolgd worden. Het OMT acht daarnaast het risico, op grond van schattingen op basis van modellering, dat gepaard gaat met non-contactsporten, het openstellen van bibliotheken en de verruiming van de mogelijkheid tot sporten en buitenactiviteiten voor jongeren, beheersbaar, mits aan de bekende voorschriften wordt voldaan.²⁶
- 1.29 Tijdens de persconferentie van 6 mei 2020 is de zogenoemde eerste routekaart aangekondigd met een voorzichtige planning van het versoepelen van de getroffen maatregelen. Daarbij heeft de minister-president benadrukt dat per week de cijfers ook voldoende ruimte moeten bieden om die stappen ook daadwerkelijk te kunnen zetten. Het virus moet voldoende beheersbaar blijven. Maatregelen kunnen dus alleen versoepeld worden onder de voorwaarde dat het ook kan.²⁷

van de minister van VWS van 15 april 2020 inzake COVID-19 Update stand van zaken, met kenmerk 1675769-204341-PG.

²⁵ Persconferentie 21 april 2020, de letterlijke tekst is te raadplegen via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/documenten/mediateksten/2020/04/21/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-mark-rutte-en-directeur-jaap-van-dissel-centrum-infectieziektebestrijding-na-afloop-van-crisisberaad-kabinet>. Zie ook Kamerbrief van de minister van VWS van 21 april 2020, inzake COVID-19: Update stand van zaken, met kenmerk 1677140-204449-PG.

²⁶ Het OMT-advies van 4 mei 2020 is bijgevoegd bij de Kamerbrief van de minister van VWS van 6 mei 2020 inzake COVID-19 Update stand van zaken, met kenmerk 1686004-204986-PG.

²⁷ Persconferentie 6 mei 2020, de letterlijke tekst is te raadplegen via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/documenten/mediateksten/2020/05/06/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-na-afloop-van-crisisberaad-kabinet>.

1.30 In de Kamerbrief van 6 mei 2020 is uiteengezet dat het kabinet scenario's heeft uitgewerkt om sectoren stapje voor stapje weer gedeeltelijk te kunnen openen. Om te voorkomen dat het virus weer om zich heen grijpt en om het effect van versoepeling goed te kunnen monitoren, kunnen maatregelen alleen stap voor stap worden losgelaten. Bij het versoepelen van de maatregelen neemt het kabinet onder meer de volgende aspecten in ogenschouw:

- De mate waarin de hoeveelheid mobiliteit toeneemt door opening van een sector;
- De mate waarin een sector in staat is de algemene hygiënevoorschriften te implementeren;
- De sociaal-maatschappelijke en economische impact van een sector;
- De mate waarin de openbare ruimte belast wordt door opening van een sector.

De sectoren met de minste impact op de hoeveelheid mobiliteit en belasting van de publieke ruimte, die in staat zijn om de RIVM-richtlijnen te hanteren, en die een grote sociaal-maatschappelijke en/of economische impact hebben, kunnen het eerste open. Voor sectoren waar het omgekeerde van toepassing is, geldt dat deze rekening moeten houden met een langer tijdpad. Afweging van en besluitvorming vindt plaats na advisering door het OMT.²⁸

Met het oog op het moment dat dat bepaalde sectoren weer open kunnen, is het aan de betreffende sectoren om met inachtneming van de RIVM-adviezen protocollen op te stellen.²⁹ De protocollen bevatten werkwijzen gericht op het houden van afstand, hygiëne en bescherming. De protocollen moeten er aan bijdragen dat de RIVM richtlijnen worden nageleefd. De protocollen vormen – kort gezegd – een handleiding voor op de werkvloer. De protocollen zijn geen vervanging van de geldende wet- en regelgeving. Een sector is zelf verantwoordelijk voor het opstellen van een protocol voor de eigen werksituatie. Het toezicht op naleving van het protocol ligt ook primair binnen de betreffende sector.

1.31 De aangekondigde versoepelingen op deze eerste routekaart komen er onder meer op neer dat per 11 mei 2020, naast dat de basisscholen en de kinderopvang weer gedeeltelijk opengaan, ook de contactberoepen onder strikte voorwaarden weer uitgeoefend kunnen worden. Wat betreft de sport geldt dat per 11 mei iedereen boven 18 jaar buiten, op anderhalve meter afstand van elkaar mag sporten, maar geen contactsporten en ook geen wedstrijden.³⁰

²⁸ Kamerbrief van de minister van VWS van 6 mei 2020 inzake COVID-19 Update stand van zaken, met kenmerk 1686004-204986-PG, p. 5.

²⁹ Kamerbrief van de minister van VWS van 6 mei 2020 inzake COVID-19 Update stand van zaken, met kenmerk 1686004-204986-PG, p. 4 en 5. Zie ook de persconferentie van 21 april 2020 waarin de minister-president heeft aangegeven: "Dan zeg ik: kijk, als het weer open zou kunnen dan heb je dat protocol nodig want dan is het belangrijk dat je zelf weet hoe je je aan die overheidsopdracht van die anderhalve meter houdt. Dat protocol is van jullie, we helpen graag mee om te stimuleren dat ze er komen." De volledige tekst van de persconferentie is te raadplegen via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/documenten/mediateksten/2020/04/21/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-mark-rutte-en-directeur-jaap-van-dissel-centrum-infectieziektebestrijding-na-afloop-van-crisisberaad-kabinet>.

³⁰ Persconferentie 6 mei 2020, de letterlijke tekst is te raadplegen via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/documenten/mediateksten/2020/05/06/letterlijke-tekst-persconferentie-6-mei-2020>.

- 1.32 Daarnaast is besloten dat de voorzitters van de veiligheidsregio's per 11 mei 2020 de mogelijkheid krijgen om bibliotheken, pretparken en dierentuinen in de noodverordening uit te zonderen van het verbod op samenkomsten, mits bezoekers en werknemers te allen tijde 1,5 meter afstand houden tot de dichtstbijzijnde persoon en de belasting voor het mobiliteitssysteem en in het bijzonder het openbaar vervoer acceptabel blijft (zie hiervoor). Bij deze beslissing is van belang geacht dat bibliotheken, pretparken en dierentuinen over eigen, reeds bestaande locaties beschikken zodat een heropening in zoverre geen extra belasting oplevert van de publieke ruimte (maar in feite zelfs leidt tot een verruiming daarvan). Verder is van belang geacht dat deze voorzieningen in het algemeen over de juiste infrastructurele voorzieningen (zoals voldoende parkeerplekken etc.) beschikken om aan de veiligheidseisen te kunnen voldoen. Daar waar dat niet het geval is, kunnen de bibliotheken, pretparken en dierentuinen niet worden heropend.
- 1.33 Op de eerste routekaart van 6 mei 2020 is daarnaast een voorzichtige planning aangekondigd voor het versoepelen van de maatregelen vanaf 1 juni 2020. Per 1 juni 2020 zijn de terrassen, restaurants, cafés, bioscoopzalen, theaters en musea, onder strikte voorwaarden weer open (maximaal 30 personen, anderhalve meter afstand, controlegesprek vooraf). Per 1 juli 2020 kunnen deze voorwaarden mogelijk worden versoepeld. Op de routekaart is aangegeven dat het maximaal aantal personen (indien mogelijk) per 1 juli 2020 zal worden vergroot tot 100 personen. Dit geldt ook voor georganiseerde samenkomsten.
- 1.34 Voor massale evenementen met een landelijke uitstraling is aangegeven dat dat eigenlijk pas weer kan als er een vaccin is en niemand weet hoe lang dat gaat duren.
- 1.35 Tijdens de persconferentie is specifiek ten aanzien van "massale evenementen met een landelijke uitstraling" aangegeven dat de datum daarvoor dus nog onbekend is. De reden daarvoor is dat de datum van 1 september 2020 voor dat type evenementen vooralsnog niet reëel wordt geacht. Dit is ook aangegeven op de routekaart.
- 1.36 Op 18 mei 2020 heeft het OMT geadviseerd over de op de routekaart aangekondigde stap in de versoepeling van de maatregelen per 1 juni en over het te verwachten effect van die versoepeling op de volksgezondheid. Tijdens de persconferentie van 19 mei 2020 zijn – in lijn met het advies van het OMT van 18 mei 2020 – verdere versoepelingen aangekondigd. Het gaat (onder meer) om het beperkt en onder voorwaarden openstellen van de horeca, bioscopen, theaters en concertzalen per 1 juni 2020, het onder voorwaarden heropenen van de middelbare scholen per 2 juni 2020, en het volledig heropenen van de basisscholen per 8 juni 2020.³¹ Daarnaast is

[19/documenten/mediatekst/2020/05/06/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-na-afloop-van-crisisberaad-kabinet](https://www.documenten/mediatekst/2020/05/06/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-na-afloop-van-crisisberaad-kabinet). Zie ook Kamerbrief van de minister van VWS van 6 mei 2020, inzake COVID-19 Update stand van zaken, met kenmerk 1686004-204986-PG.

³¹ Persconferentie 19 mei 2020, de letterlijke tekst is te raadplegen via:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediatekst/2020/05/19/letterlijke-tekst-persconferentie->

het per 1 juni 2020 toegestaan om buiten af te spreken met andere mensen, mits de 1,5 meter afstand wordt gehouden. Daarbij is wel benadrukt dat als de groep te groot wordt (bijvoorbeeld in het geval van een straatfeest), er sprake is van een evenement.

- 1.37 Ook is aangekondigd dat het openbaar vervoer vanaf 1 juni 2020 weer volgens de normale dienstregeling zal rijden, op ongeveer 40% van de capaciteit. Wel blijft gelden dat het openbaar vervoer alleen is bedoeld voor noodzakelijke reizen. Vanaf 1 juni 2020 geldt bovendien een verplichting om in het openbaar vervoer een niet-medisch mondkapje te dragen. Ook zal de bezoekenregeling verpleeghuizen vanaf 25 mei 2020 stap voor stap worden versoepeld.³²
- 1.38 Op 25 mei 2020 heeft het OMT wederom een advies uitgebracht. In dit advies onderschrijft het OMT het belang om versoepelingen gefaseerd, met ruimte voor een evaluatieperiode, door te voeren om zo het risico op een plotselinge toename van de verspreiding – die enige tijd onopgemerkt kan blijven – te minimaliseren. Wanneer de versoepeling gefaseerd plaatsvindt, zal de incidentie aanvankelijk waarschijnlijk langzaam stijgen en zal dit lokaal of regionaal plaatsvinden, waardoor tijdig en gericht ingegrepen kan worden en terugkeer naar de ‘intelligente lockdown’ op nationaal niveau voorkomen kan worden.³³

In dit advies merkt het OMT ook op dat het niet mogelijk is om alle protocollen van bedrijfstakken op detailniveau te beoordelen. Waar mogelijk, geeft het OMT een afwegingskader op basis waarvan de specifieke branches en sectoren hun protocollen kunnen toetsen, opstellen of aanpassen. Daarbij merkt het OMT op dat een aantal generieke onderdelen deel uit maakt van *elk* afwegingskader, te weten: 1. de mogelijkheid om 1.5 meter aan te houden; 2. de mogelijkheid van een gezondheidscheck (triage vooraf), 3. de noodzaak van algemene hygiëne maatregelen, 4. het laagdrempelig testen van medewerkers en 5. de noodzaak van beleid voor risicogroepen.³⁴

- 1.39 Met betrekking tot de effecten van de beoogde (vervroegde) versoepelingen constateert het OMT dat het effectieve reproductiegetal momenteel vlak onder of op de 1 ligt waardoor er – ondanks het naar verwachting lage aantal besmettingen in de bevolking – beperkte ruimte is voor verdere versoepelingen.

“Daar komt bij dat de effecten van de versoepelingen tot nu toe – waaronder het openen van het primair onderwijs, de kinderopvang en het opheffen van het verbod op het uitoefenen van contactberoepen – pas vanaf deze week

[minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-na-afloop-van-crisisberaad-kabinet](#). Zie ook de Kamerbrief van de minister van VWS van 20 mei 2020 inzake COVID-19 Update stand van zaken, met kenmerk: 1690596 205365 PG.

³² Persconferentie 19 mei 2020, de letterlijke tekst is te raadplegen via:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2020/05/19/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-na-afloop-van-crisisberaad-kabinet>. Zie ook de Kamerbrief van de minister van VWS van 20 mei 2020 inzake COVID-19 Update stand van zaken, met kenmerk: 1690596 205365 PG.

³³ OMT-advies 25 mei 2020, p. 2. Het OMT-advies van 25 mei 2020 is bijgevoegd bij de Kamerbrief van de minister van VWS van 28 mei 2020 inzake Besluiten naar aanleiding van OMT advies 25 mei 2020, met kenmerk 1694846-205581-S.

³⁴ OMT-advies 25 mei 2020, p. 2.

geleidelijk zichtbaar worden, indien ze optreden. Wat het effect zal zijn van de verdere versoepelingen per 1 juni, waartoe vorige week besloten is, is onbekend; de eventuele effecten daarvan zullen vanaf 15 juni geleidelijk zichtbaar worden. Het OMT verwacht dat verdere versoepelingen ertoe kunnen leiden dat het reproductiegetal boven de 1 komt en dat dit resulteert in een stijgende incidentie, óók met effectieve bron- en contactopsporing.³⁵

- 1.40 Tijdens de persconferentie van 27 mei 2020 heeft de minister-president aangekondigd dat besloten is om de routekaart (op onderdelen) aan te passen. De maatregelen rondom de sportscholen, sauna's, sportkantines, verenigingskantines en casino's worden op de routekaart verplaatst van 1 september 2020 naar 1 juli 2020. De minister-president heeft daarbij benadrukt dat de adviezen die het OMT heeft gegeven over wat er moet gebeuren om daadwerkelijk veilig open te kunnen, een absolute randvoorwaarde vormen om open te kunnen. Daarnaast geldt als belangrijke winstwaarschuwing dat het hele pakket van 1 juli 2020 alleen doorgaat als dat ook echt kan. Daarvoor is noodzakelijk dat uit het advies van het OMT dat waarschijnlijk in de laatste week van juni zal worden uitgebracht, blijkt dat de verruimingen mogelijk zijn. Als dat niet zo is, dan gaat het pakket niet door.³⁶ In de persconferenties van 5 en 12 juni 2020 is herhaald dat de versoepelingen per 1 juli 2020 zullen afhangen van hoe het virus zich ontwikkelt en wat dan de nieuwste adviezen en inzichten zijn.

De versoepelingen worden steeds stap voor stap gedaan en op basis van advies van het OMT. Bij het zetten van deze stappen wordt steeds nauw gekeken naar de randvoorwaarden die ook in eerdere brieven steeds zijn vermeld: 1) zorgen dat de zorg het aankan, 2) kwetsbare mensen in de samenleving zo goed mogelijk beschermen, 3) nog meer zicht op en inzicht in de verspreiding van het virus.³⁷

- 1.41 Tijdens de persconferentie van 3 juni 2020 heeft de minister-president aangekondigd dat de basisscholen per 8 juni 2020 weer volledig open kunnen. Daarnaast is aangekondigd dat de verwachting is dat vanaf 15 juni 2020 voor een groot aantal landen binnen de Europese Unie geen negatief reisadvies meer geldt.³⁸ Op 9 juni 2020 is besloten dat alle sanitaire voorzieningen vanaf 15 juni 2020 weer verantwoord geopend kunnen worden, mits de branches zich houden aan de aanvullende adviezen zoals het RIVM deze geeft.³⁹

³⁵ OMT-advies 25 mei 2020, p. 4.

³⁶ Persconferentie 27 mei 2020, de letterlijke tekst is te raadplegen via: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2020/05/27/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-na-afliep-van-crisisberaad-kabinet>. Zie ook Kamerbrief van de minister van VWS van 28 mei 2020 inzake Besluiten naar aanleiding van OMT advies 25 mei 2020, met kenmerk 1694846-205581-S, p. 1.

³⁷ Kamerbrief van de minister van VWS van 28 mei 2020 inzake Besluiten naar aanleiding van OMT advies 25 mei 2020, met kenmerk 1694846-205581-S, p. 1.

³⁸ Persconferentie 3 juni 2020, de letterlijke tekst is te raadplegen via: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2020/06/03/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-na-afliep-van-crisisberaad-kabinet>.

³⁹ Kamerbrief van de minister van VWS van 9 juni 2020 inzake Heropenen sanitaire voorzieningen, met kenmerk 1702185-206654-PG.

- 1.42 Op 10 juni 2020 heeft de minister van VWS aangekondigd dat op 24 juni 2020 op basis van advies van het OMT zal worden besloten over de voorgenomen versoepelingen per 1 juli 2020.⁴⁰
- 1.43 Daarbij moet worden opgemerkt dat als de voorgenomen (en eventueel nog verdergaande) versoepelingen van het verbod op georganiseerde samenkomsten op basis van advies van het OMT eerder dan 1 september 2020 verantwoord worden geacht, dit ook positieve gevolgen kan hebben voor de doorgang van evenementen. Als georganiseerde samenkomsten van een bepaalde omvang (onder voorwaarden) kunnen worden toegestaan, zal de voorzitter van de veiligheidsregio op lokaal niveau kunnen beoordelen of er voor bepaalde evenementen al dan niet een ontheffing of vrijstelling kan worden verleend. Of een evenement veilig doorgang zal kunnen vinden, hangt vanzelfsprekend af van de specifieke kenmerken en organisatie van het evenement en van de lokale omstandigheden. Een noodzakelijke randvoorwaarde zal daarbij in ieder geval zijn dat de RIVM-richtlijnen in acht worden genomen.⁴¹
- 1.44 Tijdens de persconferentie van 19 juni 2020 heeft de minister van VWS aangegeven dat inwerkingtreding van de aangekondigde Tijdelijke wet maatregelen COVID-19 op 1 juli 2020 niet haalbaar is. Het kabinet streeft ernaar het wetsvoorstel spoedig bij de Tweede Kamer in te dienen. Het is vervolgens aan de Kamer om te bepalen wanneer het wetsvoorstel behandeld kan worden. Een zorgvuldige behandeling in de Tweede en Eerste Kamer vergt echter tijd en aandacht. Inwerkingtreding per 1 juli 2020 is dus niet haalbaar⁴². Tijdens de persconferentie van 19 juni 2020 is ook aangegeven dat de maatregelen die zijn genomen tijdens de “intelligente lockdown” nu stap-voor-stap worden afgebouwd tot op het niveau dat de controlefase is bereikt.

Economische steunmaatregelen

- 1.45 De hiervoor besproken maatregelen als gevolg waarvan een groot deel van het openbare leven aan banden is gelegd, hebben evident ingrijpende economische gevolgen. Om deze gevolgen het hoofd te kunnen bieden heeft de Staat allerlei omvangrijke economische steunmaatregelen genomen.⁴³ Hieronder wordt nader op die maatregelen ingegaan.

⁴⁰ Kamerbrief van de minister van VWS van 10 juni 2020 inzake Planning besluitvorming versoepeling maatregelen, met kenmerk 1702994-206737-BPZ.

⁴¹ Zie ook de toelichting bij de Modelnoodverordening COVID-19, die te raadplegen is via: <https://www.veiligheidsberaad.nl/covid-19/>, p. 10.

⁴² Zie ook: Kamerbrief van de minister van VWS van 19 juni 2020 inzake Planning Tijdelijke wet maatregelen covid-19, kenmerk 1706948-20715-PG.

⁴³ Zie Kamerbrief van de Minister van EZK, de Minister van Financiën en de Minister van SZW van 12 maart 2020 inzake Economische maatregelen met betrekking tot het coronavirus, met kenmerk: CE-AEP/20072624, Kamerbrief van de Staatssecretaris van EZK van 15 maart 2020 inzake Verruiming borgstelling midden- en kleinbedrijf (BMKB) als gevolg van de Coronacrisis, met kenmerk: DGBI/2007546 en Kamerbrief van de Minister van EZK, de Minister van Financiën, de Minister van SZW, de Staatssecretaris van EZK en de Staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst van 17 maart 2020 inzake Noodpakket banen en economie, met kenmerk: CE-AEP/20077147 en Kamerbrief van Minister van EZK, de Minister van Financiën en de Minister van SZW van 20 mei 2020 inzake Noodpakket 2.0, met kenmerk: CE-AEP / 20148518.

NOW-regeling

- 1.46 Op 2 april jl. is de Tijdelijke noodmaatregel overbrugging voor behoud van werkgelegenheid (hierna: NOW regeling) in werking getreden.⁴⁴ De NOW-regeling is bedoeld voor werkgevers die als gevolg van het corona-virus kampen met een substantieel omzetverlies (tenminste 20%). Werkgevers kunnen bij het UWV een aanvraag indienen voor een tegemoetkoming in de loonkosten, en hiervoor een voorschot ontvangen. Hiermee kunnen werknemers worden doorbetaald. De tegemoetkoming kon aanvankelijk voor drie maanden worden aangevraagd. Het kabinet heeft op 20 mei 2020 bekendgemaakt dat de NOW-regeling - met aangepaste voorwaarden - met 4 maanden wordt verlengd tot eind september 2020. De verlengde regeling (NOW 2.0) hanteert dezelfde systematiek van tegemoetkoming als de eerste NOW-regeling.⁴⁵

Tegemoetkoming Ondernemers getroffen sectoren (TOGS) en Tegemoetkoming Vaste Lasten MKB

- 1.47 Op 27 maart jl. is de Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren in werking getreden (TOGS).⁴⁶ De TOGS is een regeling voor ondernemers die directe schade ondervinden van diverse kabinetsmaatregelen om het COVID-19 virus in te dammen. Via deze regeling kan een eenmalige tegemoetkoming van € 4.000 netto worden ontvangen. Naast de TOGS heeft het Kabinet een Tegemoetkoming Vaste Lasten MKB aangekondigd.⁴⁷ Bedrijven kunnen (afhankelijk van de omvang van het bedrijf de hoogte van de vaste kosten, en de mate van omzetsderving) een tegemoetkoming krijgen voor hun vaste lasten tot een maximum van € 50.000 voor de komende vier maanden.⁴⁸ Net zoals het geval is bij TOGS, is ook deze tegemoetkoming vrijgesteld van belastingheffing.

Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)

- 1.48 Met terugwerkende kracht is per 1 maart jl. het besluit Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) in werking getreden. Dit is een regeling voor zelfstandig ondernemers (zzp'ers) die financieel getroffen zijn vanwege het corona-virus.⁴⁹ Onder de Tozo kunnen zzp'ers ondersteuning aanvragen in de vorm van een aanvullende uitkering voor levensonderhoud en/of een lening voor bedrijfskapitaal. Zzp'ers die een beroep willen doen op de regeling kunnen daarvoor

⁴⁴ Regeling van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 31 maart 2020, 2020-00000466302020-0000046763, tot vaststelling van een Tijdelijke subsidieregeling tegemoetkoming in de loonkosten in verband met het coronavirus (Tijdelijke noodmaatregel overbrugging voor behoud van werkgelegenheid), *Stcrt.* 2020, 19874.

⁴⁵ Zie Kamerbrief van Minister van EZK, Minister van Financiën, Minister van SZW van 20 mei 2020, inzake Noodpakket 2.0, met kenmerk CE-AEP / 20148518.

⁴⁶ Beleidsregel van de Minister van Economische Zaken en Klimaat van 27 maart 2020, nr. WJZ/ 20077977, tot tegemoetkoming in de schade geleden door ondernemingen in bepaalde sectoren door de maatregelen ter bestrijding van de verdere verspreiding van COVID-19 (Beleidsregel tegemoetkoming ondernemers getroffen sectoren COVID-19), *Stcrt.* 2020, 19159.

⁴⁷ Zie Kamerbrief van Minister van EZK, Minister van Financiën, Minister van SZW van 20 mei 2020, inzake Noodpakket 2.0, met kenmerk CE-AEP / 20148518, p. 13.

⁴⁸ Zie nieuwsbericht 28 mei 2020, 'Uitbreiding op ondernemersregelingen noodpakket banen en economie', te raadplegen via: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/05/28/uitbreiding-op-ondernemersregelingen-noodpakket-banen-en-economie>.

⁴⁹ Besluit van 17 april 2020, houdende tijdelijke regels omtrent bijstandsverlening aan zelfstandigen die financieel getroffen zijn door de gevolgen van de crisis in verband met COVID-19 (Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers), *Stb.* 2020, 118.

terecht bij de gemeente waar zij staan ingeschreven. De eerste Tozo-regeling liep tot en met 31 mei 2020. Het kabinet heeft besloten de Tozo-regeling – met aangepaste voorwaarden – met drie maanden te verlengen.⁵⁰

Uitstel van betaling belastingen

- 1.49 Naast voornoemde maatregelen is een aantal versoepelende belastingmaatregelen getroffen. Zo kan (eenvoudig) om uitstel van belastingen worden gevraagd en hoeven verzuimboetes niet te worden betaald. Het versoepelde uitstelbeleid gold aanvankelijk tot 19 juni 2020, maar is verlengd 1 september 2020. Ondernemers krijgen op eerste verzoek drie maanden uitstel van betaling. Ondernemers kunnen langer dan drie maanden uitstel van betaling krijgen als zij aannemelijk maken dat ze door de coronacrisis in betalingsproblemen zijn gekomen. Verder is het percentage voor de invorderingsrente verlaagd van 4% naar 0,01%. De verlaging van de invorderingsrente is per 23 maart 2020 ingegaan en gold oorspronkelijk voor drie maanden. Besloten is om de verlaging van de invorderingsrente te verlengen tot 1 oktober 2020. Ook de verlaging van de belastingrente voor alle belastingmiddelen behalve de inkomstenbelasting (IB), die op 1 juni 2020 is ingegaan, is verlengd tot 1 oktober 2020.⁵¹

Banken: uitstel op aflossen leningen en borgstellingsregeling

- 1.50 Een groot aantal banken heeft de mogelijkheden voor uitstel op het aflossen van leningen verruimd. Daarnaast is de zogenaamde Borgstellingsregeling midden-en klein bedrijf (hierna: BMKB-C) verruimd. Dit is een overbruggingslening waarbij de overheid borg staat voor 75% van de financiering. De lening is bedoeld voor bedrijven die door de gevolgen van de coronamaatregelen tijdelijk een liquiditeitstekort hebben. De BMKB-C is bestemd voor ondernemingen met maximaal 250 werknemers (fte) met een jaaromzet tot 50 miljoen euro of een balanstotaal tot 43 miljoen euro. Grotere bedrijven kunnen gebruik maken van de Garantie Ondernemersfinanciering (hierna: GO-C). Met de GO-module kunnen banken krediet verstrekken aan ondernemingen in verband met liquiditeitstekorten als gevolg van de coronamaatregelen. Het zijn leningen met een maximum looptijd van 6 jaar tussen € 1,5 en € 150 miljoen per onderneming, waarbij de Staat voor 80% (grootbedrijf) en 90% (MKB) garant staat. In de kamerbrief van 20 mei 2020 is aangekondigd dat voornoemde verruimde garantie-instrumenten worden gecontinueerd.⁵² Additioneel aan deze garantie-instrumenten heeft het kabinet ervoor gekozen om te intensiveren met name op verstrekking van kleine kredieten. Zo is ook de Klein Krediet Corona (KKC-regeling) ingevoerd.⁵³ De KKC-regeling is een steunmaatregel waarbij de Staat voor 95% garant staat voor € 750 miljoen aan overbruggingskredieten voor kleine ondernemingen met een relatief kleine financieringsbehoefte (van € 10.000 tot € 50.000).

⁵⁰ Zie Kamerbrief van Minister van EZK, Minister van Financiën, Minister van SZW van 20 mei 2020, inzake Noodpakket 2.0, met kenmerk CE-AEP / 20148518.

⁵¹ Het wetsvoorstel Verzamelspoedwet COVID-19 waarmee de verlaging van de belasting- en invorderingsrente wettelijk wordt geregeld, is momenteel aanhangig in de Tweede Kamer.

⁵² Zie Kamerbrief van Minister van EZK, Minister van Financiën, Minister van SZW van 20 mei 2020, inzake Noodpakket 2.0, met kenmerk CE-AEP / 20148518, p. 16.

⁵³ Kamerstukken II, 2019/20, 35 420 nr. 31

2 Toetsingskader

- 2.1 De bestrijding van het coronavirus stelt de Staat voor grote uitdagingen en moeilijke beslissingen. Zoals in het voorgaande is toegelicht, laat de Staat zich op het terrein van de volksgezondheid en zorg bijstaan door experts van het OMT en het RIVM.

Het OMT en het RIVM hebben zich verzekerd van een omvangrijke en brede schare van deskundigen, die de Staat in deze kwestie onafhankelijk adviseren.⁵⁴ Deze deskundigen betrekken bij hun adviezen steeds de laatste (wetenschappelijke) inzichten en publicaties in internationale wetenschappelijke (peer reviewed) tijdschriften en de aanbevelingen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en het Europees Centrum voor ziektepreventie en –bestrijding (ECDC). De Staat benadrukt dat de aanbevelingen van de WHO dus zeker (wel) in de adviezen van het OMT worden betrokken. De aanbevelingen van de WHO en het ECDC zijn echter nog niet toegespitst op de (nationale) situatie van Nederland. Het OMT en het RIVM geven op Nederland toegesneden adviezen, op basis van de meest recente inzichten. De situatie is en wordt dus voortdurend op basis van de meest recente inzichten geëvalueerd.

Door deze aanpak wordt steeds het op dit moment best mogelijke medisch-epidemiologische advies gegeven.

Relevante databronnen zijn in het kader van transparantie door het RIVM verzameld op de website www.databronnencovid19.nl.

- 2.2 De Staat meent dat hij op de adviezen van deze deskundigen mag vertrouwen en zijn beleid daarop mag afstemmen. Over dit beleid en de bijbehorende maatregelen vindt frequent parlementair debat plaats. Beleid en maatregelen worden gesteund door een meerderheid van de Tweede Kamer.
- 2.3 De Staat heeft zich genoodzaakt gezien kort na de uitbraak in Nederland verstrekende maatregelen te nemen en een ‘intelligente’ lockdown af te kondigen. Op die wijze is – vooralsnog – de overbelasting van het zorgsysteem ten gevolge van een ongecontroleerde toename van het aantal patiënten voorkomen. Nu het coronavirus nog steeds ‘rondwaart’ en er nog geen behandeling of vaccin beschikbaar is, blijft het cruciaal een ongecontroleerde toename van het aantal patiënten te voorkomen. Een nieuwe uitbraak zou opnieuw tot een (explosieve) stijging van het aantal besmettingen en ziekenhuisopnames (waaronder IC-opnames) kunnen leiden. Het beperken van het aantal besmettingen en de bescherming van kwetsbare groepen blijven derhalve prioriteiten in het door de Staat gevoerde beleid.
- 2.4 De Staat heeft vanaf het uitbreken van de pandemie ook steeds oog gehad voor de economische gevolgen van de genomen maatregelen. Om die reden heeft de Staat een

⁵⁴ Zie randnummer 1.5 van deze conclusie van antwoord. Zie ook art. 5 van de Wet op het RIVM.

pakket aan aanvullende fiscale en financieel-economische maatregelen genomen om de samenleving in staat te stellen de economische gevolgen zoveel mogelijk het hoofd te kunnen bieden.⁵⁵

- 2.5 Hoewel het is gelukt de “piek” af te vlakken en overbelasting van het zorgsysteem te voorkomen, is het te vroeg om alle maatregelen die zijn genomen in het kader van de ‘intelligente’ lockdown los te laten of allemaal gelijktijdig te versoepelen. De deskundigen adviseren de maatregelen in fases c.q. stappen te versoepelen. Het effect van deze versoepelingen wordt doorlopend gemonitord met het oog op de vraag of verdere versoepeling dan wel aanscherping van de huidige maatregelen geïndiceerd is.
- 2.6 Eisers vorderen in dit kort geding (1) dat de Staat (de minister van VWS) de voorzitters van de veiligheidsregio’s de opdracht geeft alle noodverordeningen waarin de maatregelen tot bestrijding en beheersing van de COVID-19-crisis zijn opgenomen in te trekken en (2) de aangekondigde Tijdelijke Wet Covid-19 onverbindend te verklaren. Hun vorderingen komen er dus op neer dat alle maatregelen uit de noodverordeningen die de Staat gerechtvaardigd en noodzakelijk acht in het kader van de COVID-19 crisis met onmiddellijke ingang zouden moeten worden beëindigd.
- 2.7 De verantwoordelijkheid voor het te voeren beleid bij de bestrijding van een infectieziekte als COVID-19 ligt in geval van een nationale crisis bij de Staat. Over de vraag wat de risico’s precies inhouden en welke gevolgen daaraan mogelijk verbonden zijn, wordt de Staat geïnformeerd en geadviseerd via de bestaande structuur, waarin onafhankelijke deskundigen op alle relevante gebieden vertegenwoordigd zijn. Het door de Staat gevoerde beleid is gebaseerd op adviezen van onafhankelijke adviesorganen. Hetzelfde geldt voor de tot dit beleid behorende maatregelen en voor de versoepeling c.q. aanscherping van genomen en eventueel nog te nemen maatregelen. Een beoogde gefaseerde afbouw maakt bestuurlijke keuzes noodzakelijk, hetgeen onvermijdelijk impliceert dat sommige domeinen eerder en derhalve andere later hun activiteiten kunnen hervatten. Over dit beleid en de bijbehorende maatregelen wordt nauwgezet verantwoording afgelegd aan de Tweede Kamer en de tot op heden gemaakte keuzes worden gesteund door een meerderheid van de Tweede Kamer.
- 2.8 Een kortgedingprocedure leent zich er niet voor om de wetenschappelijke waarde van de adviezen die leidend zijn in het kader van de bestrijding van het coronavirus, en die breed worden gedragen door een grote groep deskundigen, vast te stellen.

Zie bijvoorbeeld Vزر Rb Den Haag 28 november 2008, ECLI:NL:RBSGR:2008:BG6117, rov. 4.8 en Vزر Rb Den Haag 3 april 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:3013, rov. 4.3 en 4.8.

⁵⁵ Zie randnummers 1.50 t/m 1.55 van deze conclusie van antwoord.

- 2.9 De Staat heeft bij het nemen van dit soort maatregelen bovendien een grote mate van (beleids)vrijheid. In de keuze van de bestuurlijke en juridische middelen zijn de betrokken overheidsorganen in hoge mate vrij. Het gaat daarbij onder meer om de keuze om al dan niet bepaalde maatregelen te nemen en in dat kader al dan niet op- of af te schalen. De besluiten die de regering in dit kader neemt en de keuzes die in dat kader worden gemaakt (en nog zullen worden gemaakt), zijn continu onderwerp van politiek debat (en zullen dat blijven). Afwegingen op dit gebied behoren bij uitstek tot het politieke domein. Zoals hiervoor toegelicht, steunt een meerderheid van de Tweede Kamer de aanpak. De rechter heeft niet tot taak om de waarde of het maatschappelijk gewicht dat aan de betrokken belangen moet worden toegekend, naar eigen inzicht vast te stellen.

Vgl. bijvoorbeeld Vsr Rb Den Haag 26 oktober 2009, ECLI:NL:RBSGR:2009:BK1154, rov. 4.3 en Vsr Rb Den Haag 24 juli 2012, ECLI:NL:RBSGR:2006:AY1710, rov. 3.3.

Zie ook Rb Den Haag 29 mei 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:5351, rov. 4.4-4.5 en Vsr Rb Den Haag 3 april 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:3013, rov. 4.3.

- 2.10 Dit brengt met zich dat de voorzieningenrechter zich zeer terughoudend dient op te stellen bij de beoordeling van de rechtmatigheid van het handelen van de Staat. Er is geen plaats voor een eigen, 'volle' afweging door de burgerlijke rechter. De stellingen van eisers moeten dan ook in het licht van voornoemd toetsingskader worden beoordeeld.

3 Verweer

- 3.1 De Staat zal ter zitting nader verweer voeren en toelichten waarom de vorderingen van eisers moeten worden afgewezen. Daarbij zal onder andere ook nader bij het toetsingskader van het tweede onderdeel van de vordering worden stilgestaan.

4 Conclusie

De Staat concludeert:

(i) tot afwijzing van het gevorderde;

(ii) met veroordeling van eisers in de kosten van het geding, zulks met bepaling dat over die proceskostenveroordeling de wettelijke rente verschuldigd zal zijn met ingang van de vijftiende dag na de datum van het te dezen te wijzen vonnis;

(iii) en met veroordeling van eisers in de nakosten, conform het liquidatietarief begroot op € 157 dan wel, in het geval van betekening, € 239;

(iv) met verklaring dat deze proceskostenveroordelingen uitvoerbaar bij voorraad zijn.

Advocaat

behandeld door	J. Bootsma
correspondentie	Postbus 11756, 2502 AT Den Haag
telefoon	+31 70 515 3838
fax	+31 70 515 3314
e-mail	jannetje.bootsma@pelsrijcken.nl
zaaknr	11013973